

Kämpa mot fantomer?

Fantom är kontur eller form av något som inte materialiserar. Fantomer uppfattas men de är inte där. Avtal, transaktioner, varor och företag som används i bedrägerier men bara existerar på pappret kallas ibland fantomer.

Ordet kommer från grekiska phantazein: orsaka att något syns. Samt även från grekiska phainein: att visa. Det är vanligt att psykologisera ordet så det blir ett hjärnspöke. Här försöker jag istället objektivera det. Objekt presenteras och utformas så det gestaltar något annat, något som inte är där eller som är annorlunda än sin gestaltning. Trolleri är inte privata fantasier utan faktiska tricks som flera kan uppfatta och medverka i. Jag tror egentligen inte trolleri har passiva åskådare, man dras med i tricket, och man är med och medverkar i att skapa skenbilden.

Fantomsfärer

Delar av politisk teori, samhällsvetenskap, 'vänstern' och protestgrupper skapar fantomer i formen av sfärer. Små konkreta, lokala handlingar pekas ut som representanter för väldiga sfärer.

Jag har åkt genom olika samhällen på fem kontinenter men ingen har någonsin pekat ut var Kontrollsamhället ligger, eller det där Kapitalistiska samhället, eller Civilsamhället.

När jag säger att jag åkt genom samhällen på fem kontinenter tror en del att jag menar Kulturer eller Civilisationer, två andra fantomer. Fast jag syftar på byar och städer. Verkliga samhällen kretsar kring torg. Precis som marknader är på torget.

Men hallå! Vet någon vilken gata som leder till Marknaden? Och i vilket hörn hittar jag Marknadskrafterna?

Du där, jag känner mig lite ensam vet du var det Sociala ligger?

Ursäkta, skulle någon av er kunna fråga Makthavarna var någonstans de förvarar den där Makten de har?

Och snälla, kan någon hjälpa mig att hitta vägen ut ur Kontexten?

Hur undviker vi att skapa fantomer?

I min något barnsliga retorik i stycket ovan börjar jag: "Delar av politisk teori, samhällsvetenskap, 'vänstern' och protestgrupper ...". Hur kan jag säga detta utan att göra ex samhällsvetenskapen och vänstern till fantomer?

För att finna metoder att undvika fantomisering kan vi analysera två av historiens största sociala system: hälsningscermonier och familjer. Vare sig kapitalism eller nationalstater har brett ut sig så mycket och blivit så stora som familjer och hälsningar. Ifall mikro och makro är mått på omfattning och utbredning är hälsningar och familjer mer makro än nationalstater. Historiskt är hälsningar och familjer också bland de första systemen att bli globala. Men de pekas inte ut som väldiga sfärer och fantomer. Vi ser dem som många. Vi ser hur de upprepas och imiteras i fantastisk omfattning.

Det är inte så att alla hälsningar liknar varandra. Olika hälsningar skiljer sig från varandra. Vi kan se skillnader eftersom vi uppfattar att de gör motsvarande saker. Men vi ser aldrig en omslutande väldig Hälsning.

Samma gäller familjer. Vi ser skillnader just för att vi kan koppla ihop olika familjeformer. Vi tror oss dock sällan befinna oss i den väldiga Familjen. När vi ändå nostalgiskt pratar om att vi alla tillhör samma familj så är det snarare metafor för någon annan fantom, som Samhället.

Att dansa salsa tar plats

Jag dansar salsa och jag kan känna igen salsa genom att folk dansar tre danssteg på fyra taktslag, rytmerna kretsar kring afrikansk klave, basen spelar inte på första taktslaget, folk dansar med vinklade armbågar aldrig raka armar, dansturerna är i stort sett samma som bugg, fast översatta till salsans steg. Och så är det en massa andra detaljer jag är omedveten om men som jag flitigt använder. Skulle jag och mina vänner analysera salsa skulle vi ta upp svärmar av instrument, klubbar, koder, regler, rytmer, steg och rörelser. Men vi skulle aldrig peka ut en väldig Salsa-sfär som omslöt oss.

Nästan allt i salsa hittar vi i andra danser och musikstilar, men inte i just den kompositionen. Salsa betyder sås. Dansare och musiker behöver blanda för att det ska bli salsa. Det genuina kan inte bli salsa. I salsa-metropolen Göteborg är

det vanligt att blanda jazz, afrikanskt, hip hop och ball room. En chilensare lägger även in balett vilket är irriterande för det tar sådan plats på dansgolvet. Visst, salsa tenderar att klumpa ihop sig.

Salsa tar plats. Danssteg och turer handlar om att ta plats. Det innebär att dansspår eller individuella dansare även dansar med dem i närheten. På ett komplext sätt produceras visuella och känslomässiga mönster på dansgolvet. Dessa strukturer kommer dels från att handlingar möter handlingar, dels från att reglerande salsaturer möter rytmer och musikaliska uttryck, dels från att scen, bardiskar och väggar agerar med i dansen. Dansandet men även baren producerar dragningskraft och affekt. Cirkulation uppstår runt gravitation. Det finns ingen stor, generell salsastruktur som styr. Struktur blir snarare verb än substantiv: strukturerande. Strukturer agerar.

Salsan blir knappast fantom själv men den hänvisar dock till andra fantomer: Som om det skulle kunna finnas en afrikansk rytm. Det finns givetvis många olika rytmer i Afrika. Det är mycket möjligt att det som kallas afroklave är vanligare på vissa platser i Latinamerika än på många platser i Afrika.

Svärm av dansare som paradigm för makt och motstånd

Salsan ger verktyg för att bättre greppa hur stater och kapitalismer svärmar snarare än sväller upp som sfärer. Svärmar av handlingar, steg, turer, golv, stolar och bord hamnar i resonans med varandra. De dansar med varandra.

På samma sätt som vi undviker att göra hälsningar, danser och familjer till väldiga helheter, assemblage, substanser eller sfärer är det möjligt att undvika att göra vänster, kapitalism, vetenskap, stater, samhällen till väldig sfärer eller containrar. Genom att undersöka vilka korridorer, arkiv, protokoll, regler, blanketter, underskrifter, samlingar, kroppsrörelser, torg, hänvisningar, utpekanden som arbetar med eller mot varandra upptäcker vi hur stater och även kapitalismer svärmar. Precis som vänster och feminismer svärmar.

Transaler hoppar mellan kontexter

Dessa svärmer är sällan låsta till en plats. De handlingar som ingår i svärmen är sällan inlåsta i svärmen. Handlingar och saker lokaliserar och dislokaliserar.

De dras till varandra och klungar ihop. De ger sig ibland iväg och börjar verka på andra platser.

Gilles Deleuze kallar det som kan hoppa över till nya lokala sammanhang för universaler. Andra kallar dem absoluter, då de inte är bestämda av sammanhanget. Själv använder jag ibland transaler.

När vi uppfattar hur stater, kapitalism, civil olydnad och feminism svärmar ser vi hur de blir mer jämlika än om de hade varit sfärer. Det blir inte längre självklart vem som dominerar i en situation eller på en plats. Det blir därmed möjligt att upptäcka hur stater dominerar på många ställen och hur feminism dominerar på andra.

Teorier som är med och skapar fantomer och sfärer förutsäger vad som styr och domderar. Ordningen är redan ordnad. Detta osynliggör hur motstånd och makt agerar som svärm för att fortleva. Hur sårbara de är. Hur följsamhet mot varandra, och hur intensitet drar till sig fler handlingar och fler saker till svärmen. Fantomer osynliggör den ontologiska jämlikhet som finns mellan makt och motstånd.

Per Herngren

2011 10 20, version 0.1.1

Ickevåld

Här är ett försök att i koncentrerad form begripa Mohandas Gandhis ickevåld utifrån plogbillsrörelsen och Judith Butlers sårbara, performativa feminism. Ett koncentrerat extrakt som det här upplevs bäst med friskt vatten och gott sällskap för att det ska börja sprudla och få liv.

Sårbarhet genom beröring

1. Ickevåld berör våld. Ickevåld gör sig sårbart genom beröring.
2. Ickevåld söker inte fridfulla oaser bortom våld och makt.

3. Icke våld är att tillsammans intervensera i våld och förtryck.
4. Interventionerna får maktordningar att olagligförklara ickevåld. Civil olydnad och ickevåld är sammanvävda.
5. Icke våld och civil olydnad är kamp mot den lydnad som förtryck och makt är byggt av.

Icke våld börjar med målet

1. I ickevåld är målet medlet. Icke våld börjar med målet. Icke våld är performativt, målet förverkligas alltså genom att ickevåld utförs. Målet är alltså inte en följd av medlet. Mål och medel är ett.
2. Genom att ickevåld är performativt kan det misslyckas med att genomföra målet. Misslyckandet är en del av ickevåld och performativitet.
3. Själva förverkligandet tvingar ickevåldet vidare dit det behövs mest. Annars skulle ickevåld gå vilse i självgodhet, i en återvändsgränd som förpassar ickevåld till något avklarat och överspelat.
4. Förverkligandet förverkligar utan att bli avslutat. När ickevåld tränger undan våld söker sig ickevåld ut på resa, för att återigen söka upp våld och förtryck, för att söka sig dit där det behöver intervensera.

Icke våld pulserar

1. Icke våld pulserar. Icke våld lever vidare genom att återskapa sig som rytmer och pulser.
2. Pulser blir till organisationer, institutioner och traditioner.
3. Pulser kan hamna i resonans med helt andra pulser, vilket skapar ömsesidig förstärkning. Icke våld behöver dansa med andra. Icke våld är faktiskt beroende av resonansens ömsesidiga förstärkning. Icke våld har ingen egen, autonom kraft.
4. Icke våld är inte en aktion eller händelse utan snarare återskapande av händelser. Eller mer precist återskapande av återskapande av händelser. Icke våld blir blivande av blivande, inte att bli färdig.
5. Det går inte att slutgiltigt genomföra ickevåldsrevolutionen. Revolutionen revolverar, den är återkommande.
6. Icke våld blir därför ständigt pågående revolutioner, där revolutioner förverkligas igen och igen.

Ickevåld är svärmar av små handlingar

1. Ickevåldsliga handlingar är små. De är lika små som de handlingar som är kapitalistiska eller nationalistiska, queera eller feministiska, motstånd eller befriande. Men precis som stater och krig, revolutioner och befrielser, så svärmar ickevåld. Handlingar simmar gärna i stim. De flockar sig. Det lilla möjliggör många fler än vad det stora och det storskaliga gör.
2. Ickevåldsliga handlingar är inte enastående, de är mångfaldigande.

Ickevåld gör sig beroende

1. Ickevåld behöver andra och annat än sig själv. Ickevåld är ömsesidig hjälp, inte hjälp till självhjälp.
2. Ickevåld blandar sig i alla andra befrielsekamper. Ickevåld bygger ömsesidighet inte komplementaritet.
3. Ickevåld är inte en kamp vid sidan av queer, feminism eller fristad, inte heller vid sidan demokratiseringen av organisationer och ekonomier. Ickevåld flätar samman befrielser.

Ickevåld tränar och experimenterar med sanningen

1. Ickevåld är att experimentera med sanning. Det sanna finner vi inte i svaret utan snarare i sann kamp och sanna problem. Sanning är det vi behöver kämpa med. Det vi har redan har svar på är avklarat. Och det som är avklarat är något vi kan lämna. Det som är avklarat är inte längre ett sant problem eller en sann kamp.
2. Ickevåld är träning och färdigheter. Ickevåld är att ömsesidigt träna varandra att intervensera i våld och förtryck genom jämlikhet och demokrati.

Per Herngren

11 augusti 2016, version 0.2.1